

U ovom tekstu svatko se može pronaći

„Ne možemo krenuti dalje ukoliko ne pronademo u sebi mir i razumijevanje za sudbine drugih ljudi“, navodi Jasmin Novljaković, reditelj predstave „Naš razred“, za Bilten Joakimfest-a.

Na ovogodišnji Joakimfest donosite predstavu „Naš razred“, poljskog autora Tadeusza Słobodzianeka (Tadeuša Slobodenka). Koliko Vam je bilo izazovno da ovo delo prilagodite društveno-političkom i mentalitetskom kontekstu našeg podneblja?

Naš razred Tadeuša Slobodenka jedan je od važnijih dramskih tekstova XXI stoljeća. Igran je u cijelom svijetu i ta činjenica svakako govori kako se svatko može pronaći u ovom tekstu. Tragedija, jedna od najvećih u povijesti čovječanstva, oslikana je kroz obične ljude iz malog poljskog provincijskog mještašca i u njihovim sudbinama možemo iščitati sav užas nečovječnosti, koja čuči u svakome od nas.

Nema rata koji nećemo prepoznati u ovoj drami, njena univerzalnost je zastrašujuća. Što nam je vremenski bliža tragedija koju opisuje, to je snažnije poistovjećivanje. Trebamo li je uopće prilagođavati našem podneblju? Nije li upravo za nas i o nama pisana? Na samom početku rada na predstavi stigla je do nas vijest o napadu na Ukrajinu. Svakog dana smo proživljavali sudbine ljudi, koji stradavaju u još jednom ratu kroz naše junake.

Predstava se bazira na istinitim događajima i istražuje teme nasilja, kolektivne krivice i moralnog propadanja u ekstremnim okolnostima. Šta vas je privuklo ovim temama i kako ste se pripremali za režiranje ove izazovne drame?

Deset godina svog života sam proveo u Poljskoj, tamo sam studirao na Kazališnoj akademiji u Varšavi i suradivao s brojnim alternativnim teatrima. Do danas sam vezan uz Poljsku i njihovo kazalište je na mene imalo ogroman utjecaj. Moja predstava započinje citatom, glumci sjede u klupama i kao Starci u Mrtvom razredu Tadeuša Kantora javlaju se za riječ, nijemi, već prevezeni na drugu stranu. *Mrtvi razred* je svakako bio inspiracija i autoru, a upravo je Kantor po jednom drugom poljskom gradiću nazvao svoju čuvenu predstavu i danas svaki poznavatelj teatra zna priču o njegovoj obitelji i Vjelopolu. Teme nasilja, krivice i moralnog propadanja za sve nas koji smo imali tu nesreću doživljavati to u vlastitim životima od iznimne su važnosti. Svatko se u nekom trenutku svog života mora s tim suočiti. S ovim tekstrom živim jako dugo i trebalo je dosta vremena da se susretrem s njim na sceni. Velika je sreća da sam dobio poziv ravnatelja kazališta Gavella da to realiziram za ovo značajno dramsko kazalište. U konkretnom radu najvažnije je za mene bilo pronaći ključ glumačke igre u pripovjednim i igranim sekvencama, koje imaju naizgled brehtijanski karakter, ali glumci nijednog trenutka ne govore u svoje ime, a cijelo vrijeme su na sceni i kao privatne osobe. Vrlo je važan za mene bio razred kao mjesto događanja i stolice i klupe koji su vrlo bitan dio njihovog svijeta i koji se od njih ne odvajaju kroz cijeli život i u kojima je upisan njihov život i njihova sudbina. Upravo zato klupe i stolice stvaraju prostore u kojima žive naši junaci i ne odvajaju se od njih niti na trenutak, na kraju postaju i njihovi nadgrobni spomenici.

U centru priče je grupa mladih školaraca – Poljaka i Jevreja, koji bi sve dali jedni za druge, do trenutka kada počinje Drugi svjetski rat. Kako ste radili na razvoju i dubini ovih likova, s obzirom na njihovu transformaciju tokom vremena?

Predstava započinje u trenutku kada naši junaci pohadaju osnovnu školu, javljaju se prve ljubavi i prijateljstva pa sve do duboke starosti nekih od junaka koji su preživjeli sve strahote koje nam je donijelo XX stoljeće. I oni koji umiru nastavljaju dalje živjeti s razredom i komentirati i sudjelovati u životu preživjelih. Tekst smo glumački interpretirali na način da niti u jednom trenutku glumci „ne igraju“ godine koje imaju njihovi likovi

Jasmin Novljaković

u pojedinim scenama. To bi naročito bilo neprimjereno kad mrtvi nastavljaju živjeti s preživjelima. Tražeći način kako predočiti glumcima način igre dao sam im tekst Hane Kral *Dibuk*, jednu od maestralnih priča koje sam prevodio i koje su se ukazale kao knjiga *Dibuk i druge priče* koju sam preveo 2011. godine. Dibuk dolazi od hebrejske riječi dibbuk i označava spoj. U židovskoj tradiciji je to duša umrlog koja je ušla u živog čovjeka. U toj priči glavni junak „Adam S. je dosta rano shvatio da nije sam. Hvatali bi ga napadi neobjasnjivog bijesa, tuđeg bijesa, a u nekoj drugoj situaciji napadao ga je nagli, tuđi smijeh. Naučio je prepoznavati ta raspoloženja, solidno vladati nad njima i ne otkrivati se u prisutnosti nepoznatih.“ Tako smo tražili da i njihov dibuk uđe u njih i živi zajedno s njima, ponekad i neovisno od njih. Ovo, naravno treba shvatiti kao metaforu, ne kao neku „konceptualnu metodu“. Drugi je problem bio kako sve zlo koje neki likovi nose u sebi i strašnu patnju koju proživljavaju drugi prenijeti bez pretjerane „kazališne“ empatije. I opet se pokazalo da o najtežim i najmučnjim situacijama možemo govoriti samo na način da izbacimo emocije i gotovo bezdušno govorimo o tome. Tek tada dolazi do gledatelja svijest strašne okrutnosti i jeze koja živi na sceni.

Predstava postavlja pitanje da li vreme može zaceliti duroke rane i traume. Kakvi su vaši lični stavovi o procesu pomirenja i suočavanja sa prošlošću, pogotovo u kontekstu ratova i nesreća koja su zadesila naš region početkom 90-ih? Da li takvi ožiljci ikada mogu da zacele?

Čovjek teško može živjeti i s mržnjom kao i s osjećajem krvicve. Sve što su naši junaci proživjeli vrlo je teško zaboraviti i nastaviti živjeti bez posljedica. Iz vlastitog životnog iskustva vidim da **ne možemo krenuti dalje ukoliko ne pronademo u sebi mir i razumijevanje za sudbine drugih ljudi**. Sve što se događa u ratovima, velikim žrvnjevima povijesti, koji melju malog čovjeka nužno budi u nama ono najgore, ali i ono najplemenitije i svjedoci smo toga i u svakodnevnom životu. Upravo je Poljska primjer nevjerojatne hrabrosti i požrtvovanja u spašavanju Židova tijekom II svjetskog rata, ali i vrlo negativnih reakcija u novije vrijeme na vraćanje priča o Jedvabneu gdje se ovaj zločin dogodio. Vrlo je teško suočiti se s mračnim stranicama naših povijesti, ali je nužno i zato sam i radio ovu predstavu s mišljem o sredini iz koje potječem. U predstavi sam promjenio kraj upravo u želji da pomirenje bude ono što želimo prenijeti gledateljima u trenutku kad jedna od junakinja, Zoha, želi da svećenik posveti misu svim umrlima, kako

bismo mogli nastaviti živjeti.

Šta je za Vas dobra predstava?

Percepcija dobre predstave se s godinama mijenja, kao što se i mi mijenjamo. Nakon godina rada u kazalištu i gledanja predstava sve manje sam fasciniran predstavama koje usiljeno žele biti inovativne i koje stavljuju koncept iznad sadržaja. Volim predstave u kojima se publika može prepoznati, koje govore o čovjeku i svijetu koji ga okružuje, predstave koje ne dijele lekcije i presuduju i osuđuju, jer vrlo često su suci koji to rade i sami upitnih etičkih vrijednosti. Naravno da, na žalost, ne mogu više reći kao u vrijeme mog rada u studentskim i alternativnim teatrima kada smo mijenjali svijet da to možemo učiniti kazalištem. Iako svjestan toga i dalje vjerujem u poslanje kazališta i pokušavam to prenijeti mojim studentima na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku, jer u današnje vrijeme polaganog odlaska od neposredne komunikacije kazalište ponovo postaje vrlo bitno mjesto susreta čovjeka s čovjekom.

Čemu se trenutno radujete u poslovnom smislu?

Nedavno sam imao premijeru predstave Testosteron prema tekstu Andreja Saramonovića, koprodukciju Ludens teatra iz Koprivnice, Teatra EXIT iz Zagreba i Kulturnog centra iz Osijeka, naizgled bezazlenu komediju o muško-ženskim odnosima, ali koja i dublje ulazi u ovu temu prikazujući muškarce koji su stalno pod pritiskom uspješnosti, macho stava i skrivene potrebe za ljubavlju i razumijevanjem. Tekst je u Poljskoj proglašen najboljom suvremenom komedijom, po njemu je snimljen i uspješan film, a nakon desetak izvedbi čini se da će predstava doživjeti i komercijalni uspjeh, već je proglašavaju hit predstavom, što mi je dosta zabavno jer nisam do sada radio tog tipa predstave. Zasluga je to i sjajnog glumačkog ansambla koji će Vaša publika moći vidjeti u *Našem razredu* i s kojima sam nastavio uspješnu suradnju i u ovoj predstavi.

Da li biste želeli da dodate nešto što mislite da je važno da čuje publika ovogodišnjeg Joakimfest-a?

Izuzetno se veselim dolasku na Vaš festival i susretu sa publikom i kolegama upravo ovom predstavom, u kojoj se svi možemo prepoznati, kasnije zajedno sjesti i bolje se upoznati.

Razgovor vodila: Milica Mutavdžić

TADEUŠ SLOBOĐANEK

Poljski dramaturg, pozorišni kritičar,
režiser i dramski pisac.

Rođen je 1955. u Janisejsku, tadašnja SSSR. Studirao je teatrologiju na Jagelonskom univerzitetu u Krakovu. 1981. objavio je svoju prvu dramu za decu Jesenja bajka, a sledeće godine debituje i kao reditelj u pozorištu u Kališu. Tokom osamdesetih radio je sa pozorištima u Varšavi, Krakovu, Lodu, Poznanju, Gdanjsku, Kališu i Bjalistoku. Godine 1991. bio je suosnivač eksperimentalnog Društva Vjeršalin, koje je preraslo u avangardno Pozorište Vjeršalin.

Godine 2009. napisao je dramu *Naš razred*, za koju je nagrađen poljskom književnom nagradom „Nike“, 2010. *Naš razred* je deo repertoara najznačajnijih pozorišta sveta i do sada je izvedena u Sjedinjenim Državama, Kanadi, Engleskoj, Brazilu, Japanu, Španiji, Italiji, Madarskoj, Švedskoj, Češkoj, Litvaniji, Izraelu...

Autor je, između ostalog, i drama: *Car Mikolaj*, *Gradanin Pjekosjević*, *Prorok Ilij*, *Merlin – druga priča*, *Kovač Malambo*, *Prorokova smrt i druge priče o kraju sveta*, *Mladi Staljin*, *Medved Vojtek*, *Jakubova istorija*, *Fatalista...*

Dobitnik je brojnih nagrada – Nagrada književnog fonda za dramu *Car Mikolaj*, Gran Pri za dramu *Prorok Ilij*, Pasoš „Politike“ za celokupno dramsko stvaralaštvo i doprinos radu avangardnog Pozorišta Vjeršalin, Nagrada Ministarstva kulture i umetnosti za dramu *Steničin san ili drug Isus*, Medalju Ustanika u Varšavskom getu koju dodeljuje Udruženje Jevreja boraca i postradalih u Drugom svetskom ratu ...

VEČERAS NA REPERTOARU / 13. OKTOBAR / 20:00

Tadeuš Slobodanek
NAŠ RAZRED

Režija i scenografija: Jasmin Novljaković Trajanje: 110'

Produkcija: Gradsко dramsko kazalište „Gavela“, Zagreb / Hrvatska

Prevod: Mladen Martić
 Kostimografinja i saradnica za scenski pokret:
 Jasminka Petek Krapljan
 Autor muzike: Šimun Matišić
 Dizajn svetla: Zdravko Stolnik
 Fotografija: Hrvoje Zalukar

Igraju: Ivana Roščić / Martina Čvek, Antonija Stanišić Šperanda, Natalija Đorđević, Ivan Grčić, Hrvoje Klobučar, Janko Rakoš, Filip Križan, Ivica Pucar, Enes Vejzović.

Inspicijentica: Ana Dulčić; suflerka: Andrea Glad

Naš razred raslojava i dramski izlaže priču o skupini školaraca – Poljaka katolika i Jevreja – iz malog poljskog mesta, koje je doživelo sovjetsku i nemačku okupaciju čija represija u „posve običnim ljudima“ budi demone okrutnosti i nasilja. Detinji snovi i mladalačke zanesenosti rasplinjavaju se, a dojučerašnji prijatelji postaju jedni drugima vukovi, spremni učiniti nešto za što ni sami nisu pomicali da su sposobni... Slobodanek svoj istovremeno poetičan i dokumentaran prikaz sredine koju nacionalizam i nacizam rastaču do neprepoznatljivosti, počinje 1925. te je, nošenu istorijskim ubrzanjem, gura prema kasnijoj katastrofi uzrokovanoj staljinističkom i nacističkom indoktrinacijom. Naš razred zapitan je nad „banalnošću zla“, ali i kolektivne krivice: može li vreme ono što smo jednom počinili utopiti u zaboravu, ili tako duboke rane ne mogu zaceliti bez priznanja i pokajanja? Ova drama, s uspehom izvođena na mnogim scenama u Evropi, utemeljena je na istinitom događaju, a autorov je pristup odvodi prema potresnoj pozorišnoj vivisekciji, koristeći iskustva brehtijanskog očuđenja i postupke samo pozorištu svojstvene igre, koja nas istovremeno privlači i zastrašuje...

**18. Međunarodni pozorišni festival Joakimfest
Iluzije u ogledalu stvarnosti
10–17. oktobar 2023.**

GLAVNI PROGRAM

HASANAGINICA

10. oktobar / 20.00 časova

ALABAMA

11. oktobar / 20.00 časova

SAN O ZAVIČAJU

12. oktobar / 20.00 časova

NAŠ RAZRED

13. oktobar / 20.00 časova

BILO JEDNOM NA BRIJUNIMA

15. oktobar / 20.00 časova

ŠTO NA PODU SPAVAŠ

16. oktobar / 20.00 časova

PREDSTAVA U ČAST NAGRAĐENIH

UOBRAŽENI BOLESNIK

17. oktobar / 20.00 časova

PRATEĆI PROGRAM

Promocija knjige Joakim Vujić – sabrane drame,
priredila Isidora Popović, u izdanju Sterijinog pozorja
11. oktobar / 19.00 časova

Promocija monografije Milan Gutović Tatjane Nježić
13. oktobar / 19.00 časova

TIM 18. JOAKIMFESTA

Direktor 18. Joakimfesta i Knjaževsko-srpskog teatra:
Mladen Knežević

Selektor 18. Joakimfesta:
Dr Miroslav Radonjić

Izvršni producent:
Vojo Lučić

Tehnička koordinatorka:
Ana Kolbjanova

Odnosi sa javnošću i marketing:
Jovana Perić

Organizator:
Bojan Ilić

Vizuelni identitet:
Milena Vučković

Katalog i bilten festivala:
Urednica: Damjana Jovanović
Novinarka: Milica Mutavdžić
Dizajn i prelom: Milena Vučković
Prevod: Boris Tiosavljević (eng/sr)

Moderator – prateći program:
Nenad Glišić

Veb administrator:
Damjana Jovanović

Foto:
Nenad Borisavljević

Tehnička podrška:
Nenad Miloradović

Ekipa tehničke:
Vladan Brkić, Zoran Stevanović, Strahinja Đorđević,
Marija Vujičić, Saša Đorđević, Nikola Manić, Saša
Radivojević, Ivan Filipović, Dobrica Andrić, Zoran
Jokanović

Administrativno-pravni poslovi:
Svetlana Borković, Nadica Ognjanović

Računovodstveni poslovi:
Danijela Milenković, Snežana Nedeljković, Danijela
Stević, Snežana Ristić

Domaćini trupa:
Ana Kolbjanova, Saša Pilipović, Bogdan Milojević,
Bojan Ilić, Milica Majstorović, Milica Đorđević

Biletarnica:
Milica Đorđević

Razvodnice:
Emilija Savić, Milica Savić, Teodora Stanojević,
Aleksandra Dačović, Jovana Rakićević

Volonteri/ke:
Zahvaljujemo se volonterima Kancelarije za mlade
Kragujevac.

